

Munkatársak: Fullár Zoltán, Kovács Loránd Olivér, Mesterházy-Ács Zsófia, Soós Eszter régészek, Gelencsér Ákos, Kiss László technikusok.

BÓKA GERGELY

Hársas-alja III. (84865): 2013. szeptember 5–6. között elvégeztük a szakfelügyelet során, a 29+245–29+255 km szelvények közötti területeken előkerült régészeti lelőhelyen, a 22/26 hrsz.-ú ingatlanon a próbafeltárást. A feltárt terület 50,1 m² nagyságú volt.

A lelőhely Nőtincs településtől DK-i irányban, a Bogárdi-paktól és a műúttól Ny-ra húzódó domb gerincének É-i végén található, a Hársas-alja II. lelőhelytől É-ra. Két régészeti jelenség került feltárássra. Közülük az egyik egy ovális, kissé amorf formájú bronzkori gödör volt. A másik átégett szélű foltként jelentkezett, amely egy kis méretű tűzhely lehetett; leletanyagot nem tartalmazott.

Munkatársak: Gelencsér Ákos és Kovács Loránd Olivér régészek, és Zsiga Zsolt technikus.

BÓKA GERGELY

Petényi-határon-dűlő (KÖH 78923): 2013. április 9-én, illetve május 9-én próbafeltárást végeztünk a lelőhely K-i részén, a 28+287–28+367 km szelvények között. A feltárt terület 195,98 m² nagyságú volt, ebből 12,26 m² volt pozitív.

A lelőhely Nőtincs és Felsőpetény települések közigazgatási határán, a Petényi-határon nevű dűlő DK-i végén, közvetlen a Nőtincs és Felsőpetény közt futó műúttól Ny-ra, egy lejtős domboldalon fekszik. A területen korábban végzett terepbejárás alkalmával korongolt középkori és szürke színű, szintén korongolt népvándorlás kori kerámiát, valamint kevés patics-töredéket gyűjtöttek.

A próbafeltárást pozitív eredményt hozott. A kutatóárokban egy gödröt találtunk, és az ebből előkerült kerámia a középső rézkori ludancei csoport időszakára keltezhető.

NEMES GYÖRGY

158. Nyírcsaholy határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B?, Sza, Kú, I

2013. október–november havában a nyíregyházi Jósa András Múzeum szakemberei a Földgázszállító Zrt.-vel kötött szerződés alapján megelőző feltárássokat folytattak a Magyar–román D 300-as kiváltó gázvezeték Nyíregyháza–Nyírgyulaj közti szakaszán. Ennek során az előzetes régészeti terepbejáráson lokalizált, illetve adattári lelőhelyek vizsgálatára került sor Hodász, Kántorjánosi, Nyírcsaholy, Nyírgyulaj és Nyírmeggyes határában.

Páskom (Román gázvezeték 25. lh.) (KÖH 84717): 2013. október 28.–november 8. között megelőző feltárást végeztünk a fent nevezett lelőhelyen. A szelvény átlagszélessége 2,5–3,3 m, hossza 580 m volt. Az alacsony homokos dombháton 43 jelenséget kutattunk meg, de ezekből régészeti leletanyag nem került elő. Az objektumok megoszlása: 3 ház(?), 13 gödör, 16 árok és 6 cölöplyuk. 5 objektum természetes jelenségnek bizonyult.

A szelvény és környékének fém-detektoros átvizsgálása során viszont egy jó állapotú vaskés, valamint egy 5. századi bronzcsat pecke került elő, melyek egy ilyen korú sír/temető közeli jelenlétét valószínűsítik.

Lehumusztolt terület nagysága: 1449 m².

Páskom ÉNy (Román gázvezeték 26. lh.) (KÖH 84719): 2013. október 21–28. között megelőző feltárást végeztünk a fent nevezett lelőhelyen. A szelvény átlagszélessége 2,5–3,3 m, hossza 194 m volt. Az alacsony homokos dombháton 32 jelenséget kutattunk meg, de ezekből régészeti leletanyag nem került elő. Az objektumok megoszlása: 2 ház, 22 gödör, 1 gödörbokor, 6 árok és 1 cölöplyuk.

Sem a szelvényből, sem annak közvetlen környékéről nem hozott eredményt a fém-detektoros leletfelderítés, de É felé, a domb legmagasabb, szigetszerű részén késő bronzkori kerámiásűrűsödés mellett, több bronzolvadékos és egy díszített bronzhuzal-töredéket is találtunk. Ez utóbbiakkal esetleg összefügghetnek a feltárt objektumok is. Egy 1665-ben vert lengyel garas viszont biztosan szórványleletnek minősül.

Lehumusztolt terület nagysága: 485 m².

PINTYE GÁBOR

159. Nyíregyháza, Mandabokor II., határfasortól É-ra (Nyíregyháza nyugati elkerülő 35. lh.) (KÖH 38837)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Sza, A, Á, I

A NIF Zrt.-vel kötött szerződés alapján az elkerülő út nyomvonalára elsődleges régészeti dokumentációt kellett készítenie a nyíregyházi Jósa András Múzeumnak.

Ennek keretein belül az érintett, 35. sz. lelőhely feletti humuszvastagság okán csak a szondák objektumait tárhattuk fel. 2013. április 11–22. között nevezett lelőhelyen 39 objektumot azonosítottunk, melyből a feltörő talajvíz miatt 35 jelenséget bontottunk ki 351 m² területen.

Ebből 5 szarmata gödröt, 2 avar házat/épületet, 7 gödröt és 4 árkot, valamint 1 Árpád-kori házat és 1 kemencét határoztunk meg. Találtunk továbbá egy recens árkot és egy döggutat. Hat gödör és 5 árok kora kérdéses. 4 objektum természetes jelenségnek bizonyult. Az egyik árok két számon futott, valójában egyetlen árok két szakasza. Egy számot pedig nem adtunk ki.

A lelőhely minden irányba tovább folytatódik, a leletanyag kézzel formált és jól iszapolt, korongolt császárkori és kézzel formált, valamint lassú korongolt, szemcsés soványítású késő avar és utóbbi technikával készített Árpád-kori edénytöredékből, valamint állatsontokból és kevés paticsból, kerámianyagból tevődik össze. A leletanyagot a nyíregyházi Jósa András Múzeumban helyezük el.

Munkatársak: Bocz Péter régésztechnikus és Svéda Csaba rajzoló.

PINTYE GÁBOR

Nyírgyulaj, Tukos (Román gázvezeték 20. lh.)

Lásd Ófehértó, Kis-Csere-dűlő (MOL 26. lh.) (KÖH 57090)

160. Nyírmeggyes, Petőfi Tsz-től DNy-ra (KÖH 74029)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) LT, I

2013. október–november havában a nyíregyházi Jósa András Múzeum szakemberei a Földgázszállító Zrt.-vel kötött szerződés alapján megelőző feltárássokat folytattak a Magyar–román D 300-as kiváltó gázvezeték Nyíregyháza–Nyírgyulaj közti

szakaszán. Ennek során az előzetes régészeti terepbejáráson lokalizált, illetve adattári lelőhelyek vizsgálatára került sor Hodász, Kántorjánosi, Nyírcsaholy, Nyírgyulaj és Nyírmeggyes határában.

Nyírmeggyes határában, a 29. lelőhelyszámon szerepelő lelőhelyen, a 646 m² lehumusztolt területen 4 késő vaskori és 2 kérdéses korú gödröt tártunk föl. Ezek közül érdekes volt az 5. objektum, mely nagy méretű fekete foltjával és betöltésével hívta fel magára a figyelmet, illetve ez a gödör szolgáltatta a legtöbb leletanyagot is. Összességében ez a lelőhely szolgáltatta a leggazdagabb leletanyagot. Jól datálható, késő vaskori (kelta) kerámiákat, köztük jellegzetes seprűdíszes, grafitos töredékeket, illetve tapasztásdarabokat, állatcsont töredékeket, salakot és vaszköz töredéket is leltünk.

Mivel kelta teleprészletről volt szó, így várható volt fémtárgyak előkerülése, ezért meghívtuk Bacskai István műszeres leletfelderítőt, aki a nyomvonalszakaszt és annak közvetlen környékét is tüzetesen átvizsgálta, de fémanyagot nem talált.

PINTYE GÁBOR

161. Nyírtass, Akasztó-hegy (KÖH 50713)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Ő, B, Szk, N, Kő**

2013. február 26-án régészeti helyszínelést végeztünk Nyírtass település közigazgatási határain belül.

Az Akasztó-halomtól É–ÉNy-ra, egy kisebb É–D futású homokdomb emelkedik. A dombot K-ről egy S-alakban megtört betonút, D-ről zárt gyümölcsös és őszi vetés, É-ről és Ny-ről a település házáinak kertvégei határolják. A vizsgált terület fel volt szántva, így ideális keretet biztosított a kutatáshoz.

A terület egészen őskori, bronzkori és szkíta, valamint késő népvándorlás kori és középkori kerámiát gyűjtöttünk. A leletek K felé sűrűsödnek. A lelőhely összefügg a már korábban ismert Akasztó-halmi⁴⁹ (a népnyelv Danó-halomnak tartja, mivel Danó bácsinak hívták az öreget, aki vigyázott rá) lelőhellyel, így annak kiegészítéseként, bővítményeként regisztráltuk.

SCHOLTZ RÓBERT

162. Nyőgér, R. k. templom ex-lege műemléki környezete (Műemléki törzsszám 7970, azonosító 26769) (Vas megye) Kk

2013. szeptember 19-én lakossági bejelentés kapcsán helyszíni szemlét végeztünk Nyőgéren, ahol a Szent Imre templom melletti plébánia épületénél végzett földmunka alkalmával emberi csontokat találtak.

Az elsőként 1390-ben említett település mai formájában barokk temploma műemlék, azonosító száma 9233, törzsszáma 7970. Az épület egy a környezetéből jól kiemelkedő dombon áll. A templom plébánosát a 15. században említi oklevél, az egyházi épületről a Kazo-féle 1698-as egyházlátogatási jegyzőkönyv is tudósít.

A helyszíni szemle alkalmával a templomtól kb. 10 m-re D-re elhelyezkedő, 20. századi plébániaépület É-i részén egy kb. 2×1,5 m-es gödröt tekintettünk meg, amelyet az épület falainak vízmentesítése céljából ástak. A gödör falában temetkezésre uta-

ló elszíneződés nem volt, azonban másodlagos helyzetben, a kidobott földből emberi koponyadarab és hosszúcsontok töredékei kerültek elő. A tárgyakat Gy. 2013.17. gyarapodási számon vettem nyilvántartásba.

Az okleveles és irodalmi adatok, valamint a begyűjtött emberi csontok alapján a mai templom a késő középkori egyházi épület helyén áll, és a körülötte lévő dombon a középkorban temető volt.

PAP ILDIKÓ KATALIN

163. Onga határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) **Ő, Szk, Sza, Á, Kú, Ú**

2013 tavaszán a Herman Ottó Múzeum végzett régészeti feltárásokat az Onga-Ócsanáros árvízvédelmi fejlesztéséhez kapcsolódóan, az alábbi lelőhelyeken.

Ócsanáros, Kinizsi Pál u. (KÖH 73655): A 860 m² nagyságú lelőhely a lakott településrész K-i oldalán, a Hernád árvízmentes magaspártján helyezkedik el. A területen összesen 52 objektumot bontottunk ki. Több gödröt, egykori oszlophelyeket, kemencéket, egy árok részletét, valamint egy ház nyomait azonosítottuk a lelőhelyen. Az előkerült jelenségek az őskorra, Árpád-korra és az újkorra keltezhetőek. Az őskori gödröket a lakott település szélén, a vízhez közel elhelyezkedő tároló- vagy szemétdöbrök maradványának tartjuk. Több olyan oszlophelyet, cölöplyukat is találtunk, melyek egymástól szabályos távolságra, két, egymást keresztező vonalban helyezkednek el. Ezek egy kerítés, vagy őskori ház részét képezhettek. Szintén egy őskori ház romjaira utalt az a viszonylag nagy méretű, kerámiatöredékeket és paticsdarabokat tartalmazó folt, melyet a lelőhelyen bontottunk ki. Az Árpád-korra keltezhető az a gödör, melyet egy korábbi, a szkíta időszakban létesített, azonban már feltöltődött gödörbe ástak bele.

Ócsanáros, Nyárjas-dűlő (KÖH 32216): A lelőhely Ócsanáros belterületén, a lakott külterület K-i oldalán, a Hernád árteréből kiemelkedő magasparton található. A 0,4 ha nagyságú területen közel 400 jelenséget azonosítottunk, melyek között több ház, kemence, gödör, cölöplyuk, árok és kút volt. Az objektumok feltárásán túl a lelőhelyet több alkalommal, Bacskai István segítségével, fémkereső műszerrel is átvizsgáltuk. A szkíta időszakot egy ház és néhány, a fémkeresés során talált finom kidolgozású, háromélű nyílhegy képviselte. *(Az illusztrációt lásd a 89. oldalon!)* A császárkorból az általunk vizsgált területen objektumot nem tudtunk azonosítani, viszont a műszeres leletfelderítés során 2. századi pénzeket és egy fibulát találtunk.

Kutatásunk során legnagyobb mennyiségben az Árpád-kor hagyatékát tudtuk vizsgálni. Az érintett nyomvonalszakaszon a falu két részét azonosítottuk. Az É-i oldalon helyezkedtek el a lakóházak és itt volt a tárológödrök egy része is. A D-i terület volt az „ipari övezet”, itt kaptak helyet a kemencék, műhelyek, kutak és a gödrök másik része. *(Az illusztrációt lásd a 89. oldalon!)* Az itt élő Árpád-kori közösséghez tartozott a fémkeresés során előkerült eszközök (sarló, fejsze, balta, vaskések, vascsatok) egy része. Ebből a leletanyagból emelkedik ki az V. István által kibocsátott szlavón báni dénár, valamint egy pénzváltó mérleg karszerkezete. Szintén az Árpád-korra, valószínűleg a tatárjárás idejére keltezhető a területen talált egyetlen sír is. Az elhunytat sekély sírgödörbe temették, csigolyájába fúródva nyílhegyet találtunk. A halott az Árpád-kori falu közösségéhez tartozott, menekülése során ijjal lőhették hasba. Feltételezhetően a tatárok vágták le mindkét lábát, babonás okból.

49 A Közhiteles Nyilvántartásban a lelőhely Akasztó-hegy néven szerepel!